

**Kritikai észrevételek a magánnyomozás jogi
szabályozásához, javaslat a
magánnyomozás, mint tevékenység
meghatározására, illetve a tevékenység
végzéséhez gyakorlati, módszertani
tanácsok ajánlása**

Szakmai tanulmány

Készítette: Dr. Margitai Domokos

Budapest, 2012. december

I.

Bevezetés

A szakmai tanulmány – a pályázat céljának megfelelően – az alábbi kérdésekre kísérel meg válaszokat adni:

- a magánnyomozói (detektív) tevékenységet szabályozó hatályok jogi normaszöveg kritikája
- a magánnyomozói szakmában alkalmazható jogszerű taktikai módszerek, eljárások, gyakorlati tanácsok összegzése
- a magánnyomozói tevékenység „pozitív” meghatározása
- végül – jelzésszerűen - a magánnyomozói szakma jövőjére vonatkozó legfontosabb kodifikációs és gyakorlati javaslatok összegzése, a magánnyomozás várható specializációja

A magánnyomozással kapcsolatos hatályos normaszöveg számos következetlenséget, ellentmondást tartalmaz. Ebből következik, hogy a sok kérdést nyitva hagyó szabályozás mind a társadalom (elsősorban a megbízók), mind a magánnyomozói (detektív) szakma szempontjából hátrányos helyzetet teremt.

A hátrányos helyzet oka elsődlegesen: a tevékenységről nincs általános, elfogadható, elméletileg kiforrott, tudományosan és jogilag megalapozott meghatározás.

E megállapítás akkor is igaz, ha a magánnyomozói tevékenység társadalmi hasznossága ma már nem kérdőjelezhető meg.

Maga a magánnyomozás nem tudomány, hanem tekintsük annak, ami: kőkemény gyakorlati tevékenység. Persze sok tudományág (kriminalisztika, kriminológia, pszichológia, viktimológia, stb.) elemeit felhasználják egy-egy ügy felderítése során. Elég utalni csak a kriminalisztika alapkérdéseire (ki?, kinek?, miért?, kit?, mit?, hol?, hogyan?, mivel?); ha tudjuk a válaszokat, akkor megoldottuk az ügyet. Emellett a jogi kereteket büntető anyagi – eljárásjogi továbbá adatvédelmi és egyéb szabályok írják elő.

Magánnyomozni nem csak bűnügyekben lehet, hanem elsősorban polgári, gazdasági, üzleti ügyekben, melyekben (többnyire) nem folyik hatósági, bűnügyi nyomozás. Viszont nyomozni csak a kriminalisztikai szabályok szerint érdemes és hatékony, ezért e szabályokat szükséges és fontos is átvenni a magánnyomozás során is.

A magánnyomozó (detektív) csak látszólag jár el úgy, mint a bűnügyi nyomozó. Helyzete egyrészt könnyebb, másrészt nehezebb. Könnyebb, mert nem vonatkoznak rá a hivatásos szolgálattal járó szigorú előírások, így sokszor gyorsabban és rugalmasan nyomozhat;

másrészt nehezebb, mert sok ígéretes lehetőséget biztosító eljárás számára tilos, és nem áll mögötte széles szakapparátus sem.

A magánnyomozó a feltárt tényekből szakértő, messze ható következtetésekre is jut, ezért is bízzák meg nyomozással.

Mielőtt mélyebben belemennénk a magánnyomozás részleteibe, szükséges tisztázni egy félreértést: aki konkrét ügy felderítésére magánnyomozót bíz meg, az nem bűnügyi nyomozót „vesz” magának. A magánnyomozó hatósági jelleg nélkül adatot gyűjt, rendszerez, s az ennek során beszerzett tárgyi eszközöket fel lehet használni bizonyítékként, nem csak büntető, de polgári perben is. A nyomozó hatóság által lefolytatott nyomozás konkrét menetét viszont a büntetőeljárás jog pontosan meghatározza, így pl. a titkosszolgálati eszközök bevetését, amely lehetőség a magánnyomozó számára szigorúan tilos.

A felsorolt témakörök kifejtése előtt célszerű nagyon röviden, csupán villanásszerűen felidézni a történelmi előzményeket, s bepillantani néhány Európai Unió-beli ország gyakorlatába.

II.

Rövid történelmi előzmény, pillantás néhány európai ország gyakorlatára ¹

A magánnyomozást Magyarországon először 1914-ben szabályozták, belügyminiszteri rendelettel, amely szabályozás kisebb módosításokkal 35 éven át lehetővé tette az un. – szép magyar jogi fogalommal – magánkutató (magándetektív) irodák működését. A tevékenység végzését 1949-ben megtiltották. Később 1977-ben a tiltó jogszabályt a régi joganyag felülvizsgálatának keretében hatályon kívül helyezték.

Anélkül, hogy részletesen ismertetésre kerülne ez a hosszú, kacsringós, ellentmondásos történet utalva, csak a lényegre: a rendszerváltás óta (1989-1990-es évek) a megváltozott gazdasági – társadalmi helyzetben a kis-, és középvállalkozások ugrásszerű elterjedése, a gazdasági társaságokról szóló jogszabályok megszületése óta felértékelődött az információs piac; a gazdasági életben szereplő partner illetve ellenérdekeltségű cég, magánszemély üzleti tevékenységének felderítése, kontrollja, értékelése, hitelképességének felmérése („az információ valóságos hatalom lett”).

Ezt az információ-éhséget a valóság hozta létre. Az üzleti életben a legfontosabb érték a megbízhatóság és a kiszámíthatóság lett. Az átalakuló magyar gazdasági élet résztvevőinek

¹ Forrás: az érintett országok kamarái, szakmai szövetségei

– de különösen a pénzügyintézeteknek – a hitelezői, garanciavállalási, és általában a pénzügyi műveletek lebonyolításához elengedhetetlenül fontos a megbízható és időben rendelkezésre álló információ.

A gazdaság résztvevőinek „hírigénye” a piaci viszonyok átalakulása, üzleti partnereik pénzügyi- gazdasági kondíciói iránt ugrásszerűen megnövekedett. Megfigyelhető, hogy ez a tendencia a jövőben csak erősödni fog. A felvázolt „hírészeg” is hozzájárult a magánnyomozás jogi kereteinek létrehozásához. Elég csak utalni az egyre fejlődő (még messze nem tökéletes) egymást követő törvényi szabályozásra, az 1998. évi IV. törvény illetve a 2005. évi CXXXIII. törvény magánnyomozással foglalkozó rendelkezéseire.

A gazdasági szereplőkkel foglalkozó magánnyomozáson kívül persze megmaradtak a klasszikus megbízási esetek: eltűnési ügyek, házastársi hűtlenség, öröklési ügyek, biztosítási csalások, kétes kintlévőségek, adósságbehajtási ügyek, stb.).

A kérdéskör elemzésekor célszerű röviden áttekinteni néhány európai ország gyakorlatát: kisebbet-nagyobbat, angolszász jogon alapulót és a kontinentális jog hagyományát követőt.

Ausztria

A hivatásos nyomozó mesterség (ipar) gyakorlásához iparengedély kötelező. Az iparengedély megadásához előfeltételek szükségesek, mint pl. a megbízhatóság bizonyítása, büntetlen előélet, képesítési okmány.

Külföldi természetes személyek magánnyomozást alapvetően ugyanúgy folytathatnak, mint az osztrákok, amennyiben bizonyított, hogy a külföldi hazájában a szóban forgó ipar gyakorlása esetében az osztrák személyek nincsenek más, az ország állampolgáraival szemben általánosan alkalmazott korlátozás alá vetve. Ez a viszonyosság elve. Amennyiben a viszonyosság nem bizonyítható, a belföldiekkel azonos elbánás céljából a tartományi vezetőhöz kell fordulni.

Az engedély-kötelezett hivatásos magánnyomozók az 1973-as osztrák ipari törvény szerint a következő tevékenységeket folytathatják:

- adatszolgáltatás magánviszonyokról
- nyomozás büntetendő cselekményekben
- bizonyítási anyag beszerzése törvényszéki vagy közigazgatási eljárás céljára
- eltűnt vagy rejtőzködő személyek, névtelen levelek szerzőinek, írójának vagy feladójának; rágalmozások, gyanúsítások vagy becsületsértések szerzőinek vagy előkészítőinek felkutatása
- munkavállalók hűségének figyelemmel kísérése

- üzlethelyiségek ügyfeleinek figyelemmel kísérése
- személyek védelme.

A hivatásos magánnyomozóknak munkájuk során be kell tartaniuk azokat a határokat, amelyeket elsősorban büntetőjogi normák büntetnek. Személyek „követése” szabály szerint nem vezethet törvényes tilalom megsértéséhez. A Büntető Törvénykönyvből azonban több tényállás is idézhető, amelyek a magán- és szaki szféra illetéktelen beavatkozásától a harmadik személyt védik. (Pl. levéltitok megsértése, levelek szándékos megsemmisítése, távközlési titok megsértése, hangfelvétellel vagy lehallgató készülékkel való visszaélés, üzleti vagy szakmai titok kikémlelése.)

Nagy-Britannia

Az Egyesült Királyságban nincs törvényileg szabályozva a magánnyomozó irodák alapítása, működtetése és ellenőrzése. Ezen irodáknak nincs hatáskörük bűnügyek nyomozására. Ez a rendőrség kizárólagos hatásköre és kötelessége. A magánnyomozói irodák alkalmazottait közönséges állampolgárokként kezelik, nem rendelkeznek semmiféle hatalommal, felhatalmazással vagy a különleges jogokkal. A rendőrséggel való együttműködésük ugyanúgy történik, mint más állampolgár esetében. Nincs engedélyük a rendőrségi nyilvántartásokba való betekintésre, ennek megsértése az adatvédelmi törvény értelmében titoksértés, jogellenesnek minősül.

Tapasztalat szerint a magánnyomozói irodák döntően polgári ügyekben, házassági bontóperekben, és személyek felkutatásában vesznek részt. Érdekes szabályozás, hogy a magánnyomozónak nincs joga titokban tartania megbízóit. A Brit Nyomozók Szövetsége a tagsági feltételként azonban külön írásbeli, szóbeli vizsgát ír elő.

Német Szövetségi Köztársaság

A Német Szövetségi Köztársaságban a magánnyomozói iroda működtetését az ún. ipartörvény szabályozza, amely minimális feltételeket ír csak elő. A magánnyomozó iparűzését bejelenti az Ipari Hivatalnál, tartományonként eltérően kisebb összegű illeték ellenében vagy illetékmentesen.

A tartományok az ipartörvény rendelkezése alapján jogi rendelkezéseket, különleges könyvelési, – tájékoztatási és tūrésı kötelezettségeket írhatnak elő. Csaknem valamennyi tartomány él ezzel a lehetőséggel. A magánnyomozói irodák működtetői és munkatársai ugyanolyan jogokkal rendelkeznek, mint bárki más, különleges jogokkal (pl. fegyverviselés, betekintés rendőrségi aktákba, nyilvántartásokba, stb.) nem rendelkeznek.

Finnország

Alapelv, hogy mindenféle állampolgár, aki képes önmaga és tulajdona ellenőrzésére, jogosult magánnyomozói foglalkozás gyakorlására, amennyiben arra engedélyt kap az illetékes közigazgatási kormányzattól.

Az engedélyért írásban kell folyamodni, és mielőtt az illetékes hatóság meghozza döntését, nyilatkozatot kér a kérelmező lakhelyének illetékes rendőrhatalmától. Magánnyomozói foglalkozás gyakorlására engedélyt kaphat valamely társulás vagy közösség is.

Érdekes jogosultság, hogy a magánnyomozók az ügyfelek felkérésére nyomozhatnak és megoldhatnak különböző ügyeket – köztük bűnügyeket is -, de a rendőroket megillető jogok nélkül.

A rendőrség nem működik együtt a magánnyomozókkal, és nem teszi lehetővé a rendőrségi nyilvántartások használatát.

Érdekes dolog az is, hogy Finnországban a magánnyomozók nem foglalkozhatnak házasságtörés felderítésével. Ennek az az oka, hogy az 1998-ban hozott házassági törvényben belül megváltoztak a válással kapcsolatos rendelkezések. Olyan jogszabályi megoldás született, hogy nem kutatják többé, hogy melyik fél a felelős a válásért. Ennek következtében nincs semmiféle pénzügyi kihatása annak, hogy melyik fél bűnös a válásért, melyik fél kívánta azt.

E néhány vázlatos példa illusztrálja, hogy a magánnyomozásra vonatkozó nemzeti szabályok többé-kevésbé hasonlóak, csak a történelmi hagyományok miatt alakultak ki eltérések.

Magáról a magánnyomozásról az Európai Unió önálló szabályrendszerét még nem alakított ki. Egyes felfogások szerint az un. magánbiztonsági szolgáltatások (mint a vagyonvédelmi szolgáltatások) egyik fajtája a magánnyomozás, de ebben a kérdésben egységes és egyértelmű uniós értelmezés (irányelv, állásfoglalás) még nem alakult ki. Európában, pl. a spanyol felfogás szerint egyértelműen a vagyonvédelmi szolgáltatások közé tartozik a magánnyomozás.

III.

A magánnyomozói (detektív) tevékenységet szabályozó hatályos jogi normaszöveg kritikája

Mielőtt rátérnénk a meghatározott szakmai ismeretanyag részletezésére, szükséges a magánnyomozás fogalmának elemzése illetve a hatályos szabályok kritikai megközelítése . A rendőrhatalom engedélyhez és OKJ-s² szakképesítés megszerzéséhez kötött magánnyomozó tevékenység pontos meghatározását, definiálását ugyanis a jelenleg hatályos személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény, sőt az azt megelőző 1998. évi IV. törvény és annak végrehajtására megalkotott 24/1998. (VI.9.) BM rendelet is elmulasztotta. Először csupán az egyes szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeinek kiadásáról szóló 16/2003.. (IV.18.) BM rendelet 18. számú melléklete – amely a magánnyomozó szakmai és vizsgakövetelményeit határozza meg a munkaterület rövid, jellemző leírásával – adott némi definíciót e tevékenységről. E szerint: *„A magánnyomozó a megbízási szerződése alapján, a megbízóját megillető jogok keretein belül figyelő, kutató, felderítő, dokumentáló munkájával, elemző, értékelő, informáló, javaslattevő, tevékenységével és személyes közreműködésével segíti megbízója jogainak, jogszerű érdekeinek érvényesítését és kötelezettségei teljesítését.”*

A jogalkotó – valószínűleg érzékelve – a felületes és elnagyolt meghatározást, ezt a BM rendelete hatályon kívül helyezte. Jelenleg a hatályos szabályok ún. „negatív” megközelítést alkalmaznak, csupa „körülményt” és „tilalomfát”. A pozitív definíció hiányában számos értelezési és gyakorlati zavar keletkezett.

Miről is van szó?

A magánnyomozásra vonatkozó jogi szabályozás tárgyalásánál az időben legfrissebb, legújabb, az igazságügyi és rendészeti miniszter hatáskörébe tartozó szakképesítések szakma és vizsgakövetelményeinek kiadásáról szóló, 15/2008 (VII.28.) IRM rendelettel célszerű kezdeni.

E rendelet 2. számú melléklete az un. szakmai követelménymodulon belül határozza meg a magánnyomozói feladatokat:

- Alkalmazza a tevékenységére vonatkozó jogszabályokat és tűzvédelmi, munkavédelmi, környezetvédelmi szabályokat, valamint a speciális szakmai, továbbá az etikai szabályokat, így különösen az állami-, szolgálati, magán-, üzleti titok, személyes adatok kezelésére, védelmére vonatkozó előírásokat
- Tevékenységére irányuló szerződést írásban rögzíti
- A jogosultságát és a tevékenységére vonatkozó felhatalmazását bemutatva hitelt érdemlően igazolja magát az intézkedéssel érintett személy kérésére

² Országos Képzési Jegyzék szerinti.

- Részt vesz a kamara által előírt továbbképzéseken, meghatározott vizsgakötelezettségeinek eleget tesz
- Feladatai ellátásával összefüggésben jogsértés észlelésekor büntető-, szabálysértési és közigazgatási eljárást kezdeményez
- Tevékenységének ellátásához szükséges mértékben számítástechnikai, híradástechnikai és adatrögzítő eszközöket használ
- Technikai eszközzel rögzített adatokat, információkat archiválja, további felhasználásra alkalmassá teszi
- Tudomására jutott adatokat, információkat összesíti, rögzíti, elemzi és értékeli
- Tevékenységét rögzíti, dokumentálja
- Írásos beszámolót készít a megbízónak a feladatai elvégzéséről
- Vezeti a tevékenységére kötelezően előírt okmányokat, nyilvántartásokat
- Felvilágosítást kér/ad
- Tájékoztatást kér/ad
- Folyamatos kapcsolatot tart a megbízóval
- Tájékoztatja megbízóját a megállapított tényekről, adatokról, információkról, feladatainak elvégzéséről
- Kapcsolatot tart, kommunikál, együttműködik a hatóságokkal
- Képviseli a megbízót
- Szerződés keretei között kép- és hangfelvételt készít, illetve felhasznál
- Ellenőrzi a más részére szóló zárt küldemény tartalmát az arra jogosult előzetes hozzájárulásával
- A megbízásnak megfelelően személyesen közreműködik a megbízó jogainak, törvényes érdekeinek, követeléseinek érvényesítésében, a kötelezettségeinek teljesítésében
- Szakértőt, szaktanácsadót kér fel a közreműködésre
- Tanácsadó, javaslattevő tevékenységet végez
- Adatgyűjtést, információgyűjtést végez
- Beszerzi a megtörtént tényekre, eseményekre vonatkozó dokumentumokat
- Céginformációt készít
- Igazolást, másolatot, kivonatot, adatszolgáltatást kér nyilvántartásokból
- Személyes adatokat rögzít, kezel, töröl
- Személyeket hallgat meg
- Feljegyzést készít a meghallgatott személy által elmondottakról
- Rendszerezi az adatokat, és az információkat
- Megtörtént tényeket, eseményeket és azok körülményeit felderíti

- Végzi a személyek, események megfigyelését Személyeket, tárgyakat kutat fel
- Megtekinti a helyszínt
- Helyszínrajzot, helyszínvázlatot készít
- Helyszíni adatgyűjtést, információgyűjtést végez
- Személyleírást, tárgyleírást készít
- Nyomozási tervet készít
- Kriminálisztikai verziókat állít fel, ellenőriz, zár ki
- Felderíti a személyi cselekményi, motivációs összefüggések kapcsolati rendszerét
- Értékelő, elemző tevékenységet végez

Első megközelítésben megállapítható, hogy ez csak felsorolás, csak felszínesen ismerteti a magánnyomozás egyes tevékenységi elemeit. (Az első helyen ismertetett tűzvédelmi, környezetvédelmi szabályok betartásának fontossága ugyanis kissé meglepő. A feljelentési kötelezettség előírása pedig enyhén szólva jogi műhiba, nem is szólva arról, hogy magasabb szintű jogszabállyal, törvénnyel ellentétes).

A hatályos Büntető Törvénykönyv (2012. évi C. törvény) csak néhány súlyos bűncselekmény, állam elleni bűncselekmény (263.§.), emberrablás (191.§.), eseteiben bünteti a feljelentés elmulasztását. A szabálysértési illetve közigazgatási eljárás kezdeményezése, mint kötelezettség különösen elfogadhatatlan.

Ki lehet magánnyomozó?

Fő szabály: vállalkozás keretében magánnyomozói tevékenység – ha a törvény (2005. évi CXXXIII. törvény) kivételt nem tesz – a rendőrség által a vállalkozás részére kiadott működési engedély birtokában végezhető.

Szükséges továbbá a külön jogszabályban meghatározott kötelező tartalommal bíró felelősségbiztosítási szerződés, valamint a kérelmezőnek igazolnia kell, hogy nincs jogerősen megállapított adó-, vám-, vagy társadalombiztosítási tartozása.

A működési engedély és az igazolvány 5 évig érvényes, amelyek, ha a kiadás feltételei fennállnak, további 5 évre meghosszabbíthatóak. Szükséges megjegyezni, hogy a magánnyomozói igazolvány a korábbi szabályozáshoz képest nem fényképpel ellátott, ezért csupán a személyazonosságot igazoló hatósági igazolvánnyal együtt jogosít fel a tevékenység végzésére, vagyis két igazolvány egyidejű felmutatásával kell a magánnyomozónak igazolnia magát és egyúttal elnyerni az információval rendelkező személy bizalmát. Ez a szabályozás súlyos szakmai hiba, remélhetőleg a legközelebbi törvénymódosításkor visszatérünk a fényképes megoldáshoz.

A Büntető Törvénykönyv normaszövegének elemzése alapján egyértelmű, hogy a szűkkörűen megfogalmazott feljelentés elmulasztása mindenkire (s nem csak a magánnyomozókra) vonatkozik. Ha a magánnyomozó kisebb súlyú bűncselekmény (lopás, csalás, sikkasztás, stb.) elkövetését észleli, nincs feljelentési kötelezettsége, legfeljebb erkölcsi kötelezettsége van a hatósághoz fordulni.

A jogszabályok hierarchiájából következik, hogy a Btk., mint törvény, magasabb rendű az IRM rendeletnél. A magánnyomozót e téren mindössze annyi kötelezettség terheli, mint bármelyik állampolgárt. Se több, se kevesebb. (Szó sincs büntető vagy szabálysértési eljárás kötelező kezdeményezéséről.)

A szóban forgó IRM rendelet más szempontból is erősen kifogás alá esik. Ha valaki a magánnyomozó személyes kompetenciáit elemzi, az alábbi felsorolást találhatja:

„...érzelmi stabilitás, kiegyensúlyozottság

kitartás

megbízhatóság

önállóság

döntésképeség

önfegyelem

pontosság

rugalmasság

szervezőképeség”

(Hasonló „színvonalú” felsorolásokat tartalmaznak a „társas kompetenciák”, valamint a „módszerkompetenciák” című felsorolások.)

Mi a baj a felsorolt pozitív tulajdonságok listájával? Az, hogy nem visz közelebb a magánnyomozás szakmai „követelménymodul” megértéséhez. Az idézett felsorolás több száz szakma esetében is lehet követelmény (szakács, orvos, autószerelő, tanár, stb.)

A „ki lehet magánnyomozó” kérdés tisztázása után szükséges a magánnyomozás szakmai definícióját, fogalmát is meghatározni. A fogalom megalkotását nehezíti, hogy az idevonatkozó szabályok negatív, tiltó rendelkezéseket tartalmaznak, pozitív hatályos normaszöveg nincs.

A magánnyomozásra vonatkozó jogszabályok, a teljesség igénye nélkül:

- Az Alaptörvény
- A személy-, vagyonvédelmi valamint magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII.tv. (ennek módosításáról szóló 2011. évi XXIV. tv., amely megszüntette a kötelező kamarai tagságot)
- E törvény végrehajtásáról szóló 22/2006. (IV.25.) BM rendelet

- Az Adatvédelmi törvény (Avtv.), a 1992. évi LXIII.tv.
Ennél a pontnál külön ki kell térni az adatkezelési szabályokra is. A magánnyomozó ugyanis a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény szerint adatkezelőnek minősül. A személyes adatok kezelése, felhasználása csak a törvényben védett érdekek biztosítására szolgálhat. A magánnyomozónak a szerződés teljesítése során a tudomására jutott és rögzített személyes adatokkal kapcsolatosan az alábbi kötelezettségei vannak:
 - a) az adatokat a szerződés szerinti cél teljesülésekor azonnal,
 - b) ha az adat a szerződésben foglaltak teljesítéséhez már nem szükséges, vagy arra alkalmatlan, haladéktalanul,
 - c) legkésőbb a szerződés megszűnésekor köteles megsemmisíteni.
 - d) haladéktalanul törölni kell mindazon személyek megszerzett és rögzített adatait, akik a szerződés szerinti ügyben nem érintettek.
- A Polgári Törvénykönyv (Ptk.)
- A Büntető Törvénykönyv (Btk.)
- A Büntetőeljárásról szóló törvény
- Az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről szóló 2012. évi CXX. tv.
- Az új szabálysértési kódex (2012. évi II. tv.)

A magánnyomozó kötelezettségei és jogai, a hatályos jogszabályok szerint lehetnek **megengedettek, feltételhez kötöttek, tiltottak és kötelezően előírottak.**

Megengedő szabályok

- A magánnyomozó a szerződés teljesítése érdekében felvilágosítást kérhet.
- Az igazolvány bemutatását követően az ingatlan-nyilvántartásban, az egyéni vállalkozói igazolvánnyal rendelkező vállalkozók központi nyilvántartásában és a cégnyilvántartásban nyilvántartott adatokról kivonatot, másolatot készíthet, ha erre a megbízó kifejezetten felhatalmazta.
- A megbízó felhatalmazása alapján a polgári személy adatainak és lakcímének nyilvántartásából és a közúti közlekedési nyilvántartásból adatszolgáltatást kérhet, ha erre a megbízó is jogosult, s ha a törvény másként nem rendelkezik.
- Kép- és hangfelvételt az Avtv. előírásaival készíthet és használhat fel.

A fenti jogosultságok lényegét úgy lehetne jellemezni, hogy a magánnyomozó pontosan annyi jogosítvánnyal rendelkezik, mint amennyivel megbízója. Mivel a megbízó ezen adatok összegyűjtéséhez nem ért, vagy nincs rá ideje, szakembert, magánnyomozót bíz meg a feladat elvégzésével.

A megengedő jellegű szabályokon kívül sokkal több a kifejezetten tiltó, feltételekhez kötött, szabály, továbbá a törvény által e tevékenység végzéséhez szükséges bürokratikus előírás.

A legfontosabbak:

- A magánnyomozói tevékenység szolgáltatására irányuló szerződést írásba kell foglalni. Más vállalkozók igénybevétele esetén (pl. figyelők, környezettanulmány készítő, stb.) a magánnyomozó köteles a megbízót előzetesen tájékoztatni.
- A vállalkozás a szerződésekről külön naplóban nyilvántartást vezet és e naplót az utolsó bejegyzés napjától számított 5 évig megőrzi.
- Ha a vállalkozás fővállalkozásként működik, akkor a tevékenységet ténylegesen végző alvállalkozóval külön írásbeli szerződést köt. E szerződés tartalmazza az alvállalkozó legfontosabb adatait, valamint a fővállalkozó utasítás adási jogáról szóló rendelkezéseket, és azok korlátait.
- A magánnyomozói tevékenységet folytató személyt hivatásbeli titoktartási kötelezettség terheli, amelynek részletes szabályait az adatvédelemmel kapcsolatos külön fejezet ismerteti.
- Több megbízó esetén a vállalkozás csak akkor járhat el, ha azok érdekei nem ellentétesek. Ha a korábbi megbízó érdekeit sértheti a megbízás, a szerződés csak a korábbi szerződés megszűnésétől számított 3 év eltelte után teljesíthető.
- A magánnyomozó tevékenysége végzésekor köteles az igazolványt és a kamarai tagsági igazolványt magánál tartani, és hatósági ellenőrzéskor azokat megmutatni.

A magánnyomozás nem irányulhat:

- a Büntető Törvénykönyvről szóló törvény szerint hivatalos és külföldi személy hivatalos tevékenységére (2011. évi XXIV. tv. 24.§.) (Kérdés: a nem hivatalos tevékenységet hogy lehet külön vizsgálni például egy Budapesten szolgáló diplomata magánéletében, magyar nőket csábít el. Teljesíthető-e az e tevékenység megállapítására irányuló magánnyomozói megbízás? Szétválasztható-e a két tevékenység? Válasz: valószínű, hogy a megbízás elfogadása esetén a magánnyomozó kockáztatja engedélye bevonását.)
- természetes személyek személyes és különleges adataira, kivéve, ha a személyes adatok törvény alapján a megbízó számára hozzáférhetőek, illetve, ha az adatgyűjtéssel érintett ehhez – különleges adatai tekintetében – írásban hozzájárul.

Ezen kívül a magánnyomozás (információszerzés)

- nem irányulhat olyan tevékenységre, amely bűncselekmény, illetve szabálysértés elkövetéséhez nyújtana segítséget, vagy azt valószínűsíti meg,

- nem irányulhat jogszabály kijátszására, vagy a joggal való visszaélésre,
- nem sértheti a személyhez fűződő jogokat, és nem gátolhatja a hatóságok (elsősorban a rendőrség, az ügység, a bíróság) munkáját,
- nem alkalmazhat titkosszolgálati eszközöket és módszereket.

Az információszerzés során nem végezhető:

- igazoltatás,
- kihallgatás,
- szembesítés,
- a ház, lakás és egyéb helyiség vagy az azokhoz tartozó bekerített hely átkutatása,
- motozás, ruházat-, csomag-, jármű átvizsgálása,
- lefoglalás,
- a d.) pontban felsorolt helyekre, továbbá járművekre a jogosult engedélye nélküli belépés, illetve bentmaradás,
- a megfigyeltről – a nyilvános helyen való tartózkodást kivéve – hang-, film-, videó-, és fényképfelvétel készítése.
- zárt küldemény tartalmának ellenőrzése az érintett előzetes hozzájárulása nélkül,
- kényszerítő intézkedések és eszközök alkalmazása, illetve használata,
- a személyi szabadság korlátozása.
- A magánnyomozót nem illeti meg a fegyverhasználati jog (amennyiben önvédelmi fegyverrel rendelkezik, ennek használata csak a Büntető Törvénykönyvben szereplő jogos védelem és végszükség esetében történhet.)

IV.

A magánnyomozás főbb területei, egyes ügytípusok, taktikai módszerek, eljárások, gyakorlati tanácsok összegzése

A "legfontosabb területek" meghatározás természetesen csak vázlatos, és csak gyakorlati tapasztalatokon alapulhat. Ennek az is az oka, hogy e témakörben (természetesen) még nem készült tudományos igényű, statisztikailag is igazolt felmérés.

A magánnyomozás fogalmának tisztázása után - a teljesség igénye nélkül – a legfontosabb és leggyakoribb ügytípusok e téren az alábbiak:

- információszerzés a természetes és a jogi személyekről, kapcsolt vállalkozásokról (céginformációk beszerzése, üzleti tevékenység értékelése, üzleti partnerek kontrollja, cégtörténet, hitelképesség-vizsgálat, üzleti-, családi kapcsolatok feltárása, üzleti hírszerzés, elhárítás, üzletviteli kockázatok elemzése),
- kétes kintlévőségek, jogszerű adósságbehajtás, peren kívüli egyezségek előkészítése,
- eltűnési esetek, családi-, öröklési ügyek, tanúkutatás
- biztosítási csalások,
- pótmagánvád,
- óvadék.

Húsz évvel ezelőtt szinte elképzelhetetlen volt Magyarországon magánnyomozás az üzleti életben. A Magyarországon végbement társadalmi – gazdasági változások azonban kikényszerítették e foglalkozás űzésének társadalmilag elfogadott formáját, jogi szabályozását. A piaccgazdaság egyre fejlettebb szintjén egyre nagyobb értéket jelent az információ.

Az információ jelenlegi és leendő üzleti partnereinkről segít kiszűrni az un. ál-, vagy fantomcégeket.

A céginformáció elkészítésében fel kell tárni a hírigényben megjelölt gazdasági társaság tulajdonosi szerkezetét, szervezeti felépítését, piaci kapcsolatait, tevékenységi körét, üzleti céljait, eredményességét.

Célszerű feltárni a cég előtörténetét is, ami azért fontos, mert a jövő célkitűzéseire sokszor a múltbéli történések adnak választ.

Sokszor érdemes 10 – 15 évre is visszatekinteni, mivel a mai személyes- és cégkapcsolatok hátterére is válaszokat kaphatunk (cégalapítás, szétválás, egyesülés, átalakulás, cégtulajdonosok, ügyvezetők, felügyelő bizottsági tagok közötti üzleti – családi kapcsolatok feltárása, stb.).

Az ilyen típusú megbízásokat a mindenkinek rendelkezésére álló, mindenki által megtekinthető cégiratok tanulmányozásával kell kezdeni. Az illetékes Cégbíróságokon található iratokat a magánnyomozó elsősorban a megbízó kérésének megfelelően jegyzeteli ki, szükség esetén másolatokat, kivonatokat kér.

E munkához szükséges viszonylag pontos jogi, gazdaság-jogi előismeret is. A gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény megkülönbözteti a Bt-t, a Kkt-t, a Kft-t, az Rt-t, ezen belül a nyílt-, vagy zártkörű Rt-t.

A már vázolt összefüggéseken túl további értékes adatokat lehet kijegyzetelni a társasági szerződésekből, az alapító okiratokból, taggyűlési-, vagy közgyűlési jegyzőkönyvekből, változás-bejelentési kérelmekből, székhely, telephely, fióktelep változásokból, tőkeemelés vagy leszállítás adataiból, a különböző bírósági bejegyzésekből, éves beszámolókból, mérlegekből, stb.

A gazdasági társaságokra vonatkozó legfontosabb információkat kényelmesen be lehet szerezni a Complex Kiadó Kft-nél, megrendelhetők a Céghírek DVD-lemezei útján is. Sokszor az így nyert alapinformációk nyitásként elegendőek is, s irányt mutatnak a magánnyomozás későbbi menetére is.

A céginformációk elkészítésekor a cégek, de egyes magánszemélyek anyagi helyzetének, ingatlanvagyonának lehetőleg pontos felméréséhez nélkülözhetetlen segítség vidéken az illetékes földhivatalok illetve azok kirendeltségeinek, Budapesten a Fővárosi Kerületek Földhivatalának telek-nyilvántartási, térképészeti adatait tartalmazó térképtárjai, tulajdoni lapjai, ill. okirattára. Ezek a földhivatalok látják el első fokon az ingatlanok nyilvántartást településenként, azon belül fekvésenként (bel-, külterület, zártkert, stb.), valamint az intézik az ingatlanokkal kapcsolatos ügyeket.

Maga az ingatlan-nyilvántartás nyilvános, a tulajdoni lapok tartalmát bárki megismerheti, sőt másolatot is kérhet róla.

Az egyes ingatlanok azonosítása helyrajzi számmal történik településenként és azon belül földrajzi fekvésenként. Minden ingatlan adatait külön tulajdoni lapokon regisztrálják, és az egyes lapokat sorszámmal látják el.

A tulajdoni lap három részből áll.

- A tulajdoni lap I. része a konkrét ingatlan számszerűsíthető adatait tartalmazza (az alapterület m²-ben, vagy hektárban, helyrajzi számot, azt, hogy kül- vagy belterület, a termőföld aranykorona értékét, a település nevét, az utca, házszám, emelet, ajtószámot, stb.)
- A tulajdoni lap II. része a tulajdonhoz kapcsolódó legfontosabb tulajdonjogi információkat is tartalmazza (a tulajdonos (ok) adatait, a tulajdoni hányadot, stb.).
- A tulajdoni lap III. része az ingatlanhoz kapcsolódó egyéb jogokat, jogosultságokat tartalmazza (elő-, visszavásárlási jog, vételi jog, végrehajtási jog, jelzálog, a jogosult bejegyzett személy kiskorúsága, vagy a gondnokság alá helyezettetés ténye, stb.)

E téma lezárásakor idekívánkozik egy gyakorlati megjegyzés. A tulajdoni lap lehet hiteles és nem hiteles. Egy magánnyomozó számára sokszor elég a nem hiteles másolat is (Itt nem arról van szó, hogy a kivonat hazugságokkal teli, hamis adatokat tartalmaz.)

A tulajdoni lap kizárólag akkor tekinthető hitelesnek, ha

- a vízjeles, biztonsági papírra nyomtatták,
- több oldal esetén ún. pántolócimkével ellátott,
- a földhivatali bélyegzőlenyomat mellett van aláírás és hologramos biztonsági pecsétcímke is.

Ha a magánnyomozó csak egy lakcímre kíváncsi, elég a nem hiteles másolat is, ha a lakcím egyébként valódi.

A cégiratok és a földhivatali iratok együttesen komoly lehetőséget biztosítanak a céginformáció elkészítéséhez. Az ily módon, „karosszékből” megszerzett információk azonban szinte sohasem elegendőek a megbízás teljesítéséhez.

Az ún. alaposabb vagy érzékenyebb információk megszerzéséhez több kell. Ezek – a teljesség igénye nélkül -:

- A magánnyomozónak személyesen is fel kell keresni a cég székhelyét, fióktelepeit, vizuális felderítésre is szüksége lehet.
- Valamilyen legendával személyes kapcsolatot is ki kell alakítania cég vezetőivel vagy alkalmazottaival.
- Meg lehet keresni a cég korábban leváltott vagy volt alkalmazottait, vezetőit; főleg, ha eltávolításuk jogilag kifogásolható volt, így akár évek múltán is a sértődöttség, a személyes ellenszenv még mindig működik.
- Sokkal nehezebb, nagyobb óvatosságot és körültekintést igényel a cég még aktív alkalmazottjának megkönyékezése, vele történő személyes kapcsolat kialakítása. Ez veszélyes is, ráadásul rendkívül munkaigényes. E módszer alkalmazása előtt gondosan fel kell mérni a várható előnyöket, esetleges dekonspirációs veszélyeket.

2. Kétes kintlévőségek, jogszerű adósságbehajtás, peren kívüli egyezségek előkészítése

Az egyik leggyakoribb megbízási forma, jogi szempontból azonban a legproblematisabb is.

A rendszerváltással párhuzamosan tapasztalható az üzleti életben a szerződési fegyelem lazulása is. Ennek következtében a határidőre nem teljesített szerződések száma megnövekedett. A nehézkes és hosszadalmas peres út helyett nagy az igény a jogos vagy jogosnak vélt követelés gyors (esetleg a jogszabályi előírásokat is nélkülöző) behajtására.

Generális tanácsom: ha a magánnyomozó nem akar „pénzbehajtónak” minősülni, rendkívül óvatosan kell a megbízást teljesíteni.

Ha figyelmesen vizsgáljuk ezt az ügýtípust, - egy momentumot kivéve – jószérivel nem is magánnyomozásról van szó.

Leegyszerűsítve három változata fordulhat elő:

- Az adós fizetésképtelen és belátható időn belül anyagi helyzete nem változik. A magánnyomozónak ez esetben nincs feladata.
- Az adós átmenetileg fizetésképtelen, de megvan a hajlandósága a részletfizetésre, későbbi törlesztésre.
- Az adós fizetőképes, de nem akar fizetni. Ebben az esetben érdemes magánnyomozást folytatni, de csak addig, amíg az adós vagyonáról egy polgári perben, vagy peren kívüli egyezségben felhasználható információkat sikerül összegyűjteni.

Főszabály: a magánnyomozó és az adós közvetlenül ne egyezkedjen. Az adós a magánnyomozót nagyon könnyen pszichikai fenyegetéssel vádolhatja meg, ami zsarolás vagy önbíráskodás büntettének minősülhet.

A további tárgyalásokat a megbízóra, illetve ügyvédjére kell bízni. Maximum a megbízó ügyvédjének további információkat lehet beszerezni, melyeket egy későbbi polgári peres- vagy büntető ügyben lehet felhasználni.

3. Eltűnési esetek, családi, örökösödési ügyek, tanúkutatás

Magyarországon évente több száz ember tűnik el. Ennek okai a legkülönbözőbbek lehetnek: családi ügyek, válás, gyermektartási díj meg nem fizetése, tartozások, stb.

A rendőrség – ha nincs közvetlen büntetőjogi vonzata – az eltűnéseket államigazgatási eljárás keretében igyekszik megoldani.

Ezeknek az ügyeknek a felderítése, megoldása, nehézsége olykor egy-egy bűnügy nyomozásával egyenértékű. A határok megnyitása, a világútlevel bevezetése, az off-shore cégek megjelenése, mind-mind olyan lehetőség, amelyek a rosszhiszemű adós eltűnését

(akár az országból is) elősegíthetik. Ezen ügyek felderítése szívósságot, kitartást, speciális szakértelmet, technikát és szervezettséget igényel.

Eltűnt személyek felkutatása leginkább polgári, örökösödési ügyekben a leggyakoribb, de nem ritka a hitelezői elől bujkáló magánszemélyek megkeresésére adott megbízás sem.

Az eltűnt személyek keresése nagy türelmet igényel. A legfontosabb információk, amelyeket kiindulásként szükségesek a megbízótól (családtól) beszerezni:

- aprólékos személyleírás, jellegzetességek,
- fénykép, esetleg házilag készült videofelvétel,
- az eltűnés időpontja, körülményei,
- szokásai, hobbijai, szenvedélyei,
- rokoni, baráti, szerelmi kapcsolatainak neve, címe, munkahelyei, telefonszámai,
- egészségügyi állapota (ennek tünetei),
- iskolái, bizonyítványai, volt osztálytársak nevei, címei,
- munkahelyei (címek, telefonszámok),
- kedvelt szórakozóhelyei, éttermei
- vonalas-, illetve mobiltelefonok jogszerűen beszerzett híváslistái, az utolsó 6 hónapban.

4. Biztosítási csalások

Ez a terület az elmúlt húsz évben külön „iparaggá” vált. Megkönnyíti a biztosítási csalások elkövetését az a körülmény, hogy a Magyarországon működő biztosítótársaságok – a MABISZ (Magyar Biztosítótársaságok Szövetsége) - erőfeszítése ellenére, adatvédelmi és üzletpolitikai megfontolásokból, e téren nem működnek egymással megfelelő mélységben.

A leggyakoribb biztosítási-csalás formák:

- gépjárműbalesetek és lopások
 - Típusesetek: a biztosítási esemény nem a megjelölt helyszínen (esetleg korábban) történt, nem a helyszínrajzban feltüntetett járművek között, nem úgy, ahogy a helyszínrajz és egyéb bizonyítékok alátámasztják.
 - Kialakult az ún. „bértörő” autók vezetőinek köre, akik előre megrendezett és megrendelt balesetet produkálnak.
 - A gépjárművek, főleg a lízingelt vagy a bérelt járművek megrendezett lopása külön üzletággá vált.
- életbiztosítási esetekben elkövetett csalás

- A leggyakoribb elkövetési forma, amikor az üzletkötő 20 – 30 vagy ennél is több „ügyféllel” (nem létező, hajléktalan, munkanélküli) köt életbiztosítási szerződést. Az üzletkötő az első egy-két hónapot saját zsebéből fedezi, majd felvéve a jóval magasabb jutalékot, szerződést bont a biztosítótársasággal, esetleg egy következő biztosítótársaságnál jelentkezik, mint „tapasztalt” üzletkötő.
- betöréses lopások alkalmával elkövetett biztosítási csalások
 - Típuspéldák: álbetörés, gyújtogatás, a valódi betörés lehetőségének kihasználása (a tényleges kárnál nagyobb kár feltüntetése), stb.

Korábban is voltak biztosítási csalásokra kísérletek, csak nem ekkora volumenben.

Amikor az Állami Biztosító (és a Hungária) egyeduralmú pozíciója megszűnt, a gomba módra szaporodó biztosítótársaságok kíméletlen üzleti harcba kezdtek egymással az ügyfelekért. Eközben a kárfelvételek, illetve káresemények ellenőrzésének nem alakultak ki a hatékony módszerei és szervezetei. A nagy összegű kártérítési díjak kifizetése azonban arra készítette a biztosítótársaságokat, hogy megerősítsék a belső ellenőrzést, illetve magánnyomozó cégekhez forduljanak.

Az utóbbi években, tapasztalataim szerint túlságosan „bonyolult” az ellenőrzés, amelynek következtében a milliárdos bevételek mellett a gyanús ügyek egy része a „kálóban” elsikkad.

5. Pótmagánvád (a magánnyomozás szerepe pótmagánvád esetén)

„A hatósági tétlenség illetve tárgyszerűtlen eljárás talán legfontosabb korrekciós eszköze a pótmagánvád intézménye.” (Be. Általános indoklása)

A sértetti jogokat bővíti, illetve a sértett érdekeit szolgálja a számára, a feljelentést elutasító, illetve a nyomozást megszüntető határozat ellen biztosított jogorvoslati jog. Ha a panaszt elutasítják, a sértett pótmagánvádlóként is felléphet, de csak a törvény által kötelezően előírt ügyvédi képviseléssel.

A Be. 236. §-a egyértelműen leszögezi, hogy „a törvény a bírósági eljárásban a pótmagánvádlót az ügyész jogaival ruházza fel”.

Ez egyértelmű. Ezen túl, ha hozzávesszük a Be. XI. fejezet a bírósági eljárás általános szabályaihoz fűzött törvényi indoklás azon kategorikus általános megfogalmazását, hogy a „bizonyítási eljárásban a bíró jobban támaszkodhat a vád és a védelem felkészült vitájára...”, pótmagánvád esetén mit jelent a „felkészült” szó ez esetben?

A vádat képviselő ügyész felkészültségét elősegíti az a körülmény, hogy szakmailag támaszkodhat a teljes ügyészi és rendőri (rendvédelmi) szervezetre.

Kire támaszkodhat a pótmagánvádló? A válasz kézenfekvőnek tűnik: az ügyvédjére. Ám az ügyvéd önmaga nem tudja, és nem is fogja produkálni a szükséges „nyomozati iratokat”, az alapos bizonyításhoz a feljelentését elutasító, illetve a nyomozást megszüntető határozatot megingató, annak tényeivel szembeszálló, megalapozott adatokat. A szükséges információk összegyűjtéséhez és értékeléséhez az ügyvéd magánnyomozót kénytelen megbízni.

A pótmagánvád, mint jogintézmény elterjedésével meg fog változni és fel fog értékelődni a magánnyomozás szerepe. Ha a törvényalkotó szándéka szerint a pótmagánvádlónak, mint „ügyésznek” az eljárás során, de különösen a tárgyaláson felkészülnie, egyenrangúnak kell lennie a védelemmel szemben, ez hatékony magánnyomozást feltételez a háttérben.

6. Óvadék és magánnyomozás

2003. júliusától ismét bevezetésre került Magyarországon az óvadék intézménye, amely reális alternatívája az előzetes letartóztatásnak.

A szabályok szerint az óvadékot kívülálló harmadik személy is felajánlhatja, elfogadása esetén pedig azt készpénzben leteszi. Az óvadékot felajánló személy büntetőeljárásbeli fontosságát jelzi az a körülmény, hogy amikor a bíróság az óvadék elfogadásáról ülést tart, ezen az ügyészen, a terhelt és a védőn kívül az óvadékot felajánló személyt is meghallgatja. Ebből következik, hogy az elfogadott óvadék letétele esetén az óvadékot letevőnek – bár kockázatos - jogos igénye, hogy az óvadékot a törvényben meghatározott időben visszakapja. Nyomás érdeke fűződik ahhoz, hogy a terhelt az eljárási cselekményeken az idézésre mindig megjelenjen, illetve szökése esetén tartózkodási helyét sikerrel felkutassa.

Az óvadékot letevő érdekérvényesítéséhez csak magánnyomozót tud igénybe venni, mert az ehhez szükséges szakértelemmel sem az ügyvéd, sem az óvadékot letevő nem rendelkezik.

Az óvadék jogintézménye még mindig nagyon új a magyar joggyakorlatban, elterjedése, az egyre szűkülő börtönbefogadó képességgel fordított arányban, a jövőben várható.

Az adatgyűjtés legelterjedtebb módszerei:

- életmódkutatás (környezettanulmány készítése)
- titkos megfigyelés

Az adatgyűjtés a magánnyomozó talán legfontosabb tervszerű, átgondolt tevékenysége. A módszerek közül a két legfontosabb területre koncentrálnék. Vannak a magánnyomozó

számára törvényileg tiltott adatgyűjtések, pl. az ún. különleges titkosszolgálati módszerek alkalmazása.

A kevésbé fontos módszerek közül célszerű felhívni a figyelmet a hazugság poligráfós vizsgálatára. Az alapelmélet szerint a hazugság következményeként az idegrendszer fiziológiai változásokat indukál s ez műszeresen kimutatható. A műszeres mérés mellett a legfontosabb a jó kérdéstechnika is.

Az Egyesült Államokban esküsznek a poligráf alkalmazására. Nemcsak büntetőeljárásokban alkalmazzák, de vannak olyan fontos és bizalmas munkakörök, amelyek előzetes poligráf vizsgálat nélkül nem tölthetők be.

Európában már megoszlanak a vélemények. Egyes szakemberek szerint a gátlástalanul hazudozó szélhámosokkal szemben a poligráf nem működik.

Magyarországon a 70-es, 80-as évektől kezdődött meg a poligráf alkalmazása. A magánszférában, egyetértve az adatvédelmi ombudsmannal, nem alkalmazható, még beleegyezés esetén sem, a magánnyomozás során ez megaláztatásnak minősül. Büntetőeljárás során a gyanúsított előzetes írásbeli beleegyezése alapján alkalmazható (Eltűnéses, ún. életes ügyekben már többször sikerrel alkalmazták néhány rendőrkapitányságon a 80-as, 90-es években.)

E rövid kitérő után térjünk rá az adatgyűjtés legfontosabb területeire.

a) Életmódkutatás (környezettanulmány)

Olyan titkos adatgyűjtési módszerek összessége, amelynek célja a megbízásban megjelölt célszemély életvitelének, lakóhelyi, munkahelyi, családi, baráti kapcsolatainak feltérképezése, anyagi helyzetének megállapítása.

A megbízás sokféle indítékból adódhat. Például polgári perhez (válóper), állásbetöltéshez, esetleg már meglévő adatok ellenőrzéséhez. Ezeket az ügyeket a célszemély az esetek 99%-ban – ha jól dolgozik a magánnyomozó – nem tudja, de a jövőben sem fogja megtudni, hogy róla információt gyűjtöttek (törvényesen).

Az életmódkutatás az elmúlt 10 – 15 évben jelentősen nehezzé vált. Nincsenek házmesterek, naprakészen vezetett lakónyilvántartó könyvek. A szomszédok különösen a nagyvárosokban, lakótelepeken nem ismerik egymást, bezárkóznak. Családok úgy élnek olykor évtizedekig falszomszédként, hogy a másik családról érdemleges információval nem rendelkeznek. E munkát az is megnehezíti, hogy az adatvédelmi jogszabályok erős korlátokat szabnak,

különösen az ún. különleges adatok területén (egészségügyi adatok, politikai, vallási hovatartozás, nemi irányultság, stb.).

A jó és hiteles életmódkutatás elkészítése különleges szakértelmet igényel: jó fellépés, empátiaképesség, beszédkészség, váratlan helyzetekben való gyors reagálás. Nem véletlen, hogy a rendszerváltás előtt a bűnügyi és titkosszolgálati szervek külön csoportokba szerveződött és titkos környezettanulmány készítésére kiképzett „kátézói” végezték ezt a munkát.

b) Titkos megfigyelés

A módszer olyan konspirált adatgyűjtési eljárás, amely személyek, események, helyszínek, tárgyak folyamatos megfigyelését jelenti fotó, videó, magnófelvétel folyamatos dokumentálásával.

A célszemély mozgásáról, találkozóiról, kapcsolatairól párhuzamosan részletes jelentést kell írni időpontok, helyszínek megjelölésével. A titkos figyelés napokon (heteken) át is történhet; napi 16, de jobb, ha 24 órán keresztül.

A határok átjárhatóságának lehetősége miatt sokszor a figyelés irányítójának (vagy a megbízónak) percek alatt döntenie kell, hogy vállalják-e a határátlépést is. Ez persze útleveleket, pénzt, térképeket és egyéb többleteszközöket is jelenthet, amelyekre előre fel kell készülni.

A célszemély mozgásának titkos megfigyelése és dokumentálása több magánnyomozó összehangolt, rádióösszeköttetésen is alapuló együttműködését igényli. A titkos megfigyelés adott esetben lehet nagyon hatékony, de ez a módszer drága. 1-2 napos megfigyelést komoly figyelőcsapat nem is vállal.

A figyelésre való felkészülés önmagában is alapos előkészítést igényel, s mindig fennáll annak lehetősége, hogy a célszemély az előre meghatározott napokon váratlanul magas lázzal ágynak dől, s nem hagyja el a lakását. A figyelők ilyenkor is felállnak az előre kijelölt pontokon, s ez költséggel jár.

Ma Magyarországon, a kialakult szakmai gyakorlat szerint, a célszemély folyamatos figyelését (váltásokban) minimum 6 fő végzi. Ebből 3 gyalogos, 2-3 gépkocsivezető, esetleg 1 motorkerékpáros; jellegtelen színű, de mindig nagyteljesítményű járművekkel. Ez a 6-7 fős létszám nagyon minimális, s a mai körülmények között, figyelembe véve pl. a mai Budapest közlekedési viszonyait, kevés is.

V.

Néhány tanács a szerződéskötés aláírása előtt

Feltétlenül szükséges felhívni a figyelmet az első kapcsolatfelvétel és az írásos szerződéskötés néhány gyakorlati szabályára.

Ha nem ismerjük a leendő megbízót, célszerű – ha ez lehetséges – előzetes információkat róla, illetve cégéről beszerezni. Ha közös ismerősünk ajánlja a megbízót, akkor legegyszerűbb őt megkérdezni.

Ettől függetlenül a legelső nyitóbeszélgetéskor szükséges felmérni a megbízó személyiségét, a megbízás tárgyának komolyságát, törvényes voltát. Ez fordítva is érvényes: a megbízó felméri a magánnyomozót, kérdéseket tesz fel szakmai múltját, cégét illetően; mérlegeli, hogy az adott ügyet a magánnyomozó képes-e (esetleg alvállalkozó bevonásával) megoldani.

Ezen a nyitó beszélgetésen lényegében eldől, hogy létre jön-e az a bizalmi viszony a megbízó és a magánnyomozó között, ami a majdani sikeres munka egyik záloga lesz. A szituáció kicsit hasonlít az orvos, a pap, az ügyvéd esetére, de természetesen nem olyan tradíciókkal és jogilag nem olyan szigorúan körülírt szabályokkal.

Elhangozhatnak olyan üzleti-, banki-, magánéletben titkok, amelyeknek megtartása a magánnyomozóra nézve kötelező. A nyitóbeszélgetésnél célszerű őszintén nyilatkozni, hogy képesek vagyunk-e a megbízást határidőre teljesíteni vagy sem.

Az esetleges törvényi korlátokat is azonnal közölni kell.

Már az elején tisztázni kell, hogy egyedül vagy alvállalkozók, esetleg szakértők bevonásával, milyen technikai eszközökkel vállalhatjuk el a megbízást. A „hogyanra”, a szakmai eljárásokra, speciális fogásokra már nem kell kitérni. (A beteget sem tájékoztatja az orvos, hogy milyen szikét használ a műtőben.) Másfelől a megbízó sem köteles tájékoztatni a magánnyomozót, hogy az általa összegyűjtött információkat mire akarja felhasználni. Rá lehet kérdezni, de kitérő válasz esetén nem szabad erőltetni a választ.

Típuspélda: a Magyarországon működő – elsősorban észak-amerikai és nyugat-európai - multinacionális cégek gyakran adnak megbízást magyar állampolgárságú beosztottjaik, vagy partnereik gyanús magatartásának feltárására. A keletkezett adatok elegendőek lehetnek büntetőfeljelentés vagy polgári per megindításához.

A megbízó azonban – elsősorban cége jó hírnevének megőrzése érdekében – csendben megoldja az ügyet. A célszemély elé tárja a bizonyítékokat, ami egy azonnali felmondáshoz vagy egy peren kívüli egyezség létrehozásához elegendő.

Szükséges itt megjegyezni, hogy az információ felhasználásának módja már kizárólag a megbízó felelősségi körébe tartozik.

A polgári jogi szerződéskötés általános szabályain túl, a magánnyomozás esetében, van néhány buktató körülmény, amelyek, ha nem figyelünk oda, súlyos kárt okozhatnak a megbízónak és megbízottnak egyaránt.

Néhány a fontosabbak közül:

Tisztázni kell pontosan:

- Ki a megbízó és a megbízott. (Az első pillanatban kézenfekvő kérdésre nem mindig egyértelmű a válasz. Gyakran előfordul, hogy a tényleges megbízó valamilyen okból nem akar a szerződésben szerepelni, ezért lehet, hogy a megbízó egy közvetítő cég vagy ügyvéd.)
- Sor kerül-e alvállalkozó, szakértő bevonására, és ha igen, milyen részfeladat teljesítésére.
- Mi a megbízás pontos tárgya, elérendő célja. (Ez a későbbi jogi viták elkerülése érdekében szükséges).
- A teljesítés módját (összefoglaló jelentés, fénykép, videó, hangszalag, szakvélemény, stb.) és határidejét.
- A fizetés módját (csekk, készpénz, átutalás, stb.). A legáltalánosabban elfogadott gyakorlat az, hogy az elfogadott teljesítést követően 8 napon belül kerül sor a kifizetésre.
- Ha lehetőségként felmerül, a sávós díjazás mértékét. (Példa: ha 10 mFt kintlévőségből 1 mFt megtérül, 15%-os a díj, ha 5 mFt térül meg, 10%-os, a teljes összeg megtérülése esetén 5%-os.)
- Részletes vagy teljes sikertelenség esetén a díjazás mértékét.

Ez utóbbi lényeges kérdés, amit nem árt előre tisztázni. Mi van például, ha az adós a tartozásával együtt eltűnik, és a személy illetve vagyontárgyai felkutatására tett intézkedések nem vezetnek eredményre, de ezzel párhuzamosan a magánnyomozónak igazolhatóan költségei keletkeznek? Ez esetben bizonyítani kell a magánnyomozás szakszerűségét, a kudarc okát, a költségeket, s mindezek alapján lehet minimális munkadíjat is igényelni.

A 2005. évi CXXXIII. Tv., továbbá a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara Alapszabálya előírja, hogy a Kamara „... ajánlásokat dolgoz ki a magánnyomozói tevékenység gyakorlásnak szakmai irányelveire, illetve a szolgáltatások teljesítésének szakmai követelményeire.” Jelenleg, 2012-ben az ajánlások még nem készültek el. Ennek

következtében a díjtételek meghatározása kizárólag a piaci törvények, a kereslet-kínálat alapján történik.

Tapasztalatok szerint pl. a nagy biztosítótársaságok többsége nem vagy csak minimális mértékben fizeti ki sikertelenség esetén a költségtérítést.

Üzleti filozófiájuk: a gyanús káresemények feltárása esetén a kifizetendő összeg 5-15%-át utalják át a magánnyomozónak. Sikertelenség esetén semmit.

A sikertelenségnek számtalan oka lehet. Pl.:

- A magánnyomozó – eljárása során – szakmai hibát követett el.
- A körülmények utólagos felderítése lehetetlen, például túl hosszú idő telt el a káresemény bekövetkezése és a nyomozás megindulása között.
- Minden gyanús körülmény ellenére a káresemény valóban úgy zajlott le, ahogy azt a károsult állítja.
- A biztosítási csalást elkövették, de a beszerzett bizonyítékok láncolata olyan hézagos, hogy hiába van meg az úgynevezett „belső meggyőződés” a biztosító nem kockáztat meg egy bizonytalan kimenetelű polgári pert, ezért inkább fizet.

Nem szükséges részletesen ecsetelni, hogy a sikertelen nyomozások hátterében legalább olyan kemény felderítő munka lehet, mint a sikeresek mögött.

A magánnyomozó részéről gazdasági számításokat igényel, hogy felvállaljon-e egy ilyen hátrányos keretszerződést. Tömeges ügyek esetében ugyanis a sikeres ügyeknek fedezniük kell a sikertelen nyomozásokkal együtt járó szükségszerűen felmerülő költségeket is. A jövőbeli megbízások reményében – ha sok megbízás várható – célszerű azonban a sikertelen ügyeket is részletesen dokumentálni a megbízó felé. Ez meggyőzheti a megbízót, hogy a magánnyomozó szakmailag a törvényes keretek között mindent elkövetett a sikerért, s ez garanciát jelent, hogy más hasonló ügyekben eredményes lehet.

A külföldi (mai viszonyok között ez elsősorban nyugat-európai és észak-amerikai) partnerrel történő szerződéskötéskor az alábbi speciális kérdések merülhetnek fel a gyakorlatban:

- A megbízó a saját anyanyelvén (angol vagy német a leggyakoribb) szeretné a szerződést megkötni. Ez jogilag lehetséges ugyan, de a megbízottnak, a magánnyomozónak elemi érdeke, hogy pontosan értse, mit ír alá.
- Célszerű a hiteles magyar változatot – fordítást – is elkészíteni. Amire különösen figyelni kell: az adott jogintézmény mást jelenthet az angolszász jogban, mint a magyar (kontinentális) jogban. E különbségeket lehetőleg szaktolmács segítségével, a szerződés aláírása előtt feltétlenül tisztázni kell.

- A megbízó részben vagy egészében saját hazája jogát javasolja kikötni. Sőt, vita esetén például a New-York-i vagy berlini bíróságot kötnék ki, mint az ügyben eljáró illetékes bíróságot.
- Tanács: bármekkora is a felajánlott megbízási díj, ilyen kikötésekkel a szerződést nem szabad aláírni.

Jogi kiindulási alap: magyar állampolgárságú magánnyomozó Magyarországon a magyar törvények szerint köteles eljárni. A külföldi jog – legyen szó akár csak egyetlen jogintézményről is – ha ellentétes a magyar jogszabályokkal, és a teljesítés Magyarországon történik, mindenképpen a magyar jog az irányadó. Azonban ha az általunk nem teljesen ismert, de felvállalt jogszabályok valamely elemét akár formailag is megsértjük, a megbízó joggal tagadhatja meg a teljes kifizetést.

Ha gyanútlanul a szerződésben, írásban vállaljuk valamely külföldi város bíróságának illetékességét kijelölni vita esetére, borítékolható a pervesztés. A költségekről ne is beszéljünk.

- A díjazás módjának pontos meghatározása: átutalás, csekk, vagy készpénz és a valuta- vagy devizanem megjelölése, stb. Miért lényeges ez? Példa: januárban az euróban megkötött szerződést a megbízó szeptemberben, forintban teljesíti. Az euró
- árfolyamának változása miatt a szeptemberi kifizetett megbízási díj összege megjósolhatatlan, jelentősen kevesebb, de több is lehet a januári Ft összegnél.
- A megbízási díj 30 – 50%-át célszerű a szerződés megkötésekor elkérni. Ez a kérés a teljesítés komolyságát is növeli. Ennek többek között az az egyik oka, hogy ha pl. párhuzamosan 10-12 megbízásunk van, akkor a felmerülő költségek finanszírozása komoly befektetést igényel. Már az elsődleges információk beszerzése is pénzbe kerül, és egy magánnyomozó nincs arra felkészülve, hogy ezeket a költségeket megelőlegezze. Különösen, ha a megbízó bank, vagy biztosítótársaság, akkor nem biztos, hogy a „gazdag” magánnyomozó a „szegény” pénzügyesnek hosszú hetekre, hónapokra előre meg tudja előlegezni a kiadásait. (50% előleget pl. titkos megfigyelés vállalása esetén célszerű elkérni, ugyanis ennek a speciális munkának, melyet minimum 6-7 ember teljesít, a napi költsége elérheti a 250-300 eFt-ot is.)

A szerződéskötés néhány fontosabb elemének vázlatos elemzésén túl még egy lényeges lehetőségre kell felhívni a figyelmet:

Az esetek döntő többségében célszerű a megbízótól a szerződés aláírásakor egyúttal un. megbízólevelet kérni.

A megbízólevél nem a szerződés része, attól különálló, önálló okirat. Nem tartalmazza a szerződés elemeit, csupán annyit, hogy a megbízott (a magánnyomozó) az adott ügyben a

megbízó megbízásából jogosult eljárni. Feltüntetni a magánnyomozó nevét és személyi igazolványa számát (esetleg a magánnyomozói igazolványának a számát.) Több adatot feltüntetni felesleges.

Erre akkor van (lehet) szükség, ha a magánnyomozó nyíltan eljár különböző hatóságoknál, önkormányzatoknál, közintézményeknél, stb. A magánnyomozó a megbízólevél felmutatásával növeli a bizalmat, s jelzi a konkrét ügy komolyságát. További előnye, hogy keretszerződés megkötése esetén nem kell mindig írásbeli szerződés.

A megbízólevél a keretszerződésre hivatkozva a konkrét megbízáshoz is elegendő okirat.

Mindezek után érdemes néhány sablont áttekinteni a megbízási szerződésekre.

(1. számú minta)

MEGBÍZÁSI SZERZŐDÉS

Amely létrejött egyrészről a(címe:képviseli:.....) – továbbiakban Megbízó – másrészrőlmagánnyomozó (személyi igazolvány száma:engedélyének száma:.....) – a továbbiakban Megbízott – között a mai napon, az alábbi feltétekkel:

1. Megbízó felkéri Megbízottat, hogy az általa meghatározott szempontok szerint a érdekében magánnyomozást végezzen, és arról 2013.....-ig írásbeli jelentést készítsen.
2. Megbízottat a megbízás teljesítéséért + áfa, azaz forint + áfa megbízási díj illeti meg. Ezt az összeget Megbízó az írásbeli jelentés és a számla benyújtásától számított 8 napon belül Megbízottnak a

.....Bank Zrt/Nyrt-nél vezetett számú számlájára történő átutalással egyenlíti ki.

3. Jelen szerződés csak írásban módosítható illetve mondható fel.
4. A jelen szerződésben nem szabályozott egyéb kérdésekben a Polgári Törvénykönyv szabályai az irányadók.
5. A felek törekszenek arra, hogy jelen szerződésből adódó jogvitákat lehetőleg megegyezéssel rendezzék. Amennyiben ez nem vezet eredményre, úgy a felek megállapodnak a Pesti Központi Kerületi Bíróság illetékességében.

Budapest, 2012.....

.....

Megbízó

.....

Megbízott

Variációk az 1. pontra:

- a) Megbízó felkéri Megbízottat, hogy a Rózsafa Kft-ről (1234 Budapest, Eső utca 99.) céginformációkat gyűjtsön, üzleti pozícióiról, üzleti lehetőségeiről, vezetőiről 20xx. januári megalakulásától 20xx. júniusáig összefoglaló jelentést készítsen.
- b) Megbízó felkéri Megbízottat, hogy a 20xx. januárjában eltűnt Töreki Gizella (szül. Budapest, 1935. február 29., anyja neve Víg Jolán), Budapest, II. kerület Tavasz utca 100. alatti, foglalkozás nélküli lakos jelenlegi hollétéről információkat gyűjtsön.

(2. számú minta)

MEGBÍZÁSI SZERZŐDÉS

Mely létrejött egyrészről a Kft (1516 Budapest,) - a továbbiakban Megbízó -, másrészről X.Y. egyéni vállalkozó (.....Budapest....., adószáma:..... engedélyszáma:.....) – a továbbiakban Megbízott – között a mai napon az alábbi feltételekkel:

1. Megbízott a jelen megbízását elfogadja és vállalja, hogy a Megbízó részére az alábbiakban részletezett szolgáltatást nyújtja.

A teljesítés időpontja: határozatlan időtartam.

A szerződés teljesítésének helye: megbízástól függően Magyarország területe.

A szerződés teljesítésének módja: Megbízott aKft-t érintő biztonsági helyzetet rendszeresen értékeli, háttéranyagokat és tanulmányokat készít aKft kijelölt megbízottjának közvetlen utasítása alapján, továbbá:

- AKft-vel kapcsolatba kerülő őrző-, védő- és takarítószolgálat tagjairól környezettanulmány, életmódvizsgákat készítése
- AKft-vel kapcsolatba kerülő ügyfelekről, cégekről hitelképesség-vizsgálat, céginformáció készítés (cégkapcsolatok, üzlettársak, tulajdonostársak feltérképezése, tíz évre visszamenőleg)
- Polgári-, büntetőjogi eljárásokhoz terhelő és mentő dokumentumok, adatok beszerzése
- Nem fizető adós fizetőképességének megállapítása, vagyontárgyainak elkeresése, peren kívüli egyezség előkészítése
- Őrzés-védelmi szerződések, őrutasítások, őrnaplók véleményezésem felülvizsgálata
- Őrzés-védelmi, takarítószolgálat ellenőrzése a Megbízó szempontjai alapján

A megbízás elsősorban szóbeli tájékoztatás útján, Megbízó külön kívánsága esetén írásban történik. Megbízó a munkavégzéshez szükséges információkat biztosítja Megbízott részére (szerződések megismerése, videofelvételek megtekintése, stb.)

Megbízott köteles a jelen szerződés hatályosságának ideje alatt a megjelölt feladatokat a legjobb tudása szerint ellátni.

2. Megbízott kijelenti, hogy önálló felelősséggel tartozik a megbízotti jogállásából eredő valamennyi, jogszabályon vagy szerződésen alapuló – egyebek között adózási, társadalombiztosítási, könyvvezetési és üzleti nyilvántartási – kötelezettségeinek teljesítéséért.
3. Megbízott a jelen szerződésben meghatározott tevékenysége ellenértékéért jelen szerződésben foglaltakkal, illetőleg a szerződés egyéb rendelkezéseivel összhangban megbízási díjra jogosult. A megbízási díj összege Ft + áfa/hó, azaz forint + áfa/hó.

A megbízási díj kifizetése utólag, a Megbízott által elvégzett tevékenységre vonatkozóan a Megbízónak benyújtott számla és a számla mellékletét képező – a teljesítés igazolását szolgáló – lapok alapján történik.

A számla a Megbízó igazolását (képviselője aláírását) követően 15 napos fizetési határidővel egyenlíthető ki, a Megbízott számú számlájára való átutalással.

4. A felek megállapodnak abban, hogy az e szerződés, illetve e szerződés alapján létrejött konkrét megállapodások teljesítése során Megbízott tudomására jutott valamennyi információ, valamint a Megbízó ügyfeleivel kapcsolatos adatok üzleti titkot képeznek. Megbízott a rendelkezésére bocsátott anyagokat, adatokat, dokumentumokat, továbbá a bármilyen formában és bármelyik fél által létrehozott know-how-t, ötletet illetve egyéb szerzői jogi védelem alá eső információt stb. a jelen szerződés keretén kívül nem használhatja fel, azokat a Megbízó érdekeit sértő vagy veszélyeztető módon nem kezelheti, harmadik fél számára semmilyen formában nem szolgáltatathatja ki, az kizárólag Megbízó tulajdonát képezi, azokról kizárólag Megbízó rendelkezhet. A jelen szerződés alapján végzett tevékenységéhez kapcsolódóan illetve annak során készült valamennyi szellemi alkotás szerzői joga, értve ez alatt a vagyoni jogokat és a felhasználás jogát – ha a felek kifejezetten másként nem állapodnak meg – a mindenkor hatályos jogszabályok keretei között kizárólag Megbízót illetik. Megbízó e jogosultságát Megbízott engedélye nélkül, közvetlenül jelen szerződés alapján harmadik személyre átruházhatja. Ez az átruházás nem sérti a kizárólagosságra vonatkozó szerződési kikötését. Az esetlegesen átadott műpéldány a Megbízó tulajdonába kerül.
5. Megbízott kijelenti, hogy az általa nyújtott szolgáltatás teljes egészéért, illetve a magával hozott anyagokért, az általa készített szellemi termékre vonatkozóan jogszavatosságot vállal. Jelen pontban foglaltak a szerződés megszűnésére tekintet nélkül a védelmi idő lejártáig hatályban maradnak. Megbízott által létrehozott szellemi alkotásokra vonatkozóan a Megbízott köteles olyan szerződéseket kötni, amelyek a fenti szerződési kikötések érvényesülését biztosítják. Megbízott, illetve az általa foglalkoztatott személyek ellenérték fejében lemondanak. Felmondási jogukról. Megbízott köteles ezen felmondási jogról való lemondásért a szerzőknek a megbízási díjból megfelelő mértékű ellenértéket megfizetni illetve Megbízott elismeri, hogy a megbízási díj az ő tekintetében ezt az ellenértéket tartalmazza.
6. Megbízott Megbízót bármely harmadik személlyel szembeni, a jelen szerződéssel vagy annak teljesítésével kapcsolatosan felmerülő bármely fizetési (kártérítési, szerzői jogi, stb.) kötelezettség alól mentesíti, illetve ilyen igény esetén a Megbízót esetlegesen terhelő fizetési kötelezettséget már most, visszavonhatatlanul átvállalja. Megbízott kijelenti továbbá, hogy az őt, mint munkáltatót, megrendelőt vagy Megbízót, jelen
7. szerződéssel kapcsolatban terhelő kártérítési jogalap fizetési kötelezettségét a Megbízóval szembe sem közvetlenül, sem közvetett formában, így különösen viszontkereseti, vagy beszámítási jogon nem érvényesíti.

8. E szerződést bármelyik fél 30 napos felmondási idő mellett a másik félhez intézett írásbeli nyilatkozattal, indoklás nélkül felmondhatja. Megbízó jogosult e szerződést a Megbízotthoz intézett írásbeli nyilatkozattal, indoklás nélkül bármikor, azonnali hatállyal felmondani, ha úgy ítéli meg, hogy a szerződés hatályban tartása üzleti vagy egyéb érdekeit hátrányosan befolyásolja.

9. Jelen szerződés csak írásban módosítható. Az e szerződésben nem szabályozott egyéb kérdésekben a Ptk. rendelkezései az irányadóak. Felek az e szerződéssel kapcsolatos esetleges jogviták eldöntésére kikötik a Pesti Központi Kerületi Bíróság kizárólagos illetékességét.

Felek jelen szerződést elolvasták, értelmezték, és mint akaratukkal mindenben megegyezőt, jóváhagyólag aláírták.

Budapest, 2012.....

.....

..... Kft

Megbízó

.....

magánnyomozó

Megbízott

VI.

Az összefoglaló jelentés

A megbízó a magánnyomozás végén a szóbeli beszámolón kívül rendszerint írásban elkészült jelentést vagy összefoglaló jelentést kér. Tapasztalatok alapján a következő főbb szabályokat célszerű betartani:

- Az összefoglaló jelentés csak a szerződésben megjelölt feladat teljesítését tartalmazza, lehetőleg szűkszavúan.
- Be kell tartani a tényekhez kötöttség elvét (homályos utalások, sejtések nem szerepelhetnek)
- Kerülni kell az olyan kifejezéseket, mint „feltehetőleg”, „valószínűleg”, „úgy tudni”, stb.
- Csak legálisan beszerzett információk szerepelhetnek az összefoglaló jelentésben.

- Az összefoglaló jelentés végén a megjegyzések, következtetések rövidek, tömörek, de szakszerűek legyenek (mi mit bizonyít, mi mit cáfol).

Nagyon fontos és látványos a mellékletként tárlt videó, fénykép, magnófelvétel. Ezek jogszerű elkészítése döntő fontosságú lehet.

Végül, de nem utolsósorban: minden magánnyomozásnál rengeteg mellékes, de az alapügytől távolálló információ keletkezik. Némely magánnyomozó hajlamos e tényeket, vagy egy részüket szerepeltetni az összefoglaló jelentésében; mintegy imponálva bemutatni a megbízó részére a terjedelmes nyomozati munkát. E mellékes információk legfőbb gyengesége, hogy nem ellenőrzöttek, ezért hamis következtetések vonhatók le belőlük, ami tönkretelheti az érdemi nyomozati munkát.

Az összefoglaló jelentés lényegében a munka összegzése, ezért nagy a kísértés a hosszasan, néha jelentőséggel nem bíró részletekre is kitérni, bizonyítva ezzel is, hogy mennyire sokrétű munkát végeztünk. Ez tipikus hiba, hiszen a magánnyomozás során számos olyan „mellékterméknek” számító név, adat, esemény megállapítására is sor kerül, melyeknek a megbízáshoz semmi köze, sőt, a megbízót nem is érdekli.

Az összefoglaló jelentésben – lehetőleg többoldalúan – csak ellenőrzött, bizonyítékokkal alátámasztott tényeket szabad leírni. Célszerű egyúttal kifejteni, hogy megállapításainkat milyen okirattal, személyi-, tárgyi bizonyítékokkal, videó-, fénykép- vagy hangfelvétellel tudjuk alátámasztani. A csak úgy „odavetett”, nem bizonyított tény, sejtés az egész munkánk hitelességét megkérdőjelezi.

Tapasztalati tény, hogy a megbízó minden egyes leírt mondatot készpénznek vesz. A nem ellenőrzött adatokat, eseményeket vagy elhagyjuk, vagy közlés esetén nyomatékosan utalni kell

arra, hogy az információ egyoldalú, nem ellenőrzött, esetleg nem is volt más lehetőség más módszerrel megállapításainkat megerősíteni vagy kizárni.

Legalább ennyire fontosak a szakkifejezések, különösen a jogi, műszaki, pénzügyi, informatikai terminusok helyes használata. A tévesen vagy pontatlanul használt szakkifejezések hiteltelenné tehetik az egész munkánkat.”

Sikeres ügyeknél hajlamosak vagyunk „zseniális” nyomozási technikáinkat, adatgyűjtési módszereinket hosszasan ismertetni. A megbízót ez nem érdekli, felesleges dicsekvésnek hat. Sokkal fontosabbak (ez már érdekli a megbízót) az ügy érdemét illetően az objektíven megállapított tények alapján megfogalmazott szubjektív megjegyzéseink, logikai

következtetéseink. Ez szinte minden esetben érdekes a megbízó számára, sőt, igénylik is véleményünket.

Végül: az összefoglaló jelentést mindig alá kell írni, mert ez alátámasztja személyes hitelünket, jogi felelősségünket az adott ügyben.

VII.

A magánnyomozás „pozitív” fogalmának meghatározása

A szakirodalomban csak néhány esetben került sor a magánnyomozás meghatározására. A leginkább elfogadható:

„... A magánnyomozás polgári jogviszony keretében végzett szolgáltatás, olyan tevékenységi formákat és operatív műveleteket jelent, amelyeket az erre specializálódott egyéni vállalkozók személyesen, a gazdasági társaságok pedig cégszerűen, de a főállású magánnyomozók személyes felelősségével, törvényi felhatalmazás, illetve rendőrhatalósági engedély (igazolványok) birtokában végeznek, a megbízók jogos – általában gazdasági – érdekeinek érvényesítése céljából, megbízási szerződések keretei között.”³

E meghatározást is figyelembe véve megítélésem szerint:

- írásban kötött polgári jogi szerződés
- hatósági jelleg nélküli
- információszerzés
- személyes vagy mások közreműködésével
- adatok, tények, bizonyítékok összegyűjtése
- törvény által nem tiltott módszerekkel
- rendőrhatalósági engedély alapján

Összegezve:

A magánnyomozás a polgári jog szabályai szerint írásban kötött megbízási szerződésen alapuló – hatósági jelleg nélküli – információszerzés, amit a magánnyomozó rendőrhatalósági engedély alapján, személyesen vagy mások közreműködésével végez,

³ Sasvári Rudolf: Klasszikus magánnyomozástan Budapest, 2000. 97. oldal

adatokat gyűjt, tényeket állapít meg, ezekből további következtetéseket von le, bizonyítékokat felderít, a törvény által nem tiltott módszerekkel.

Ez vonatkozhat

- múltbeli lezajlott eseményekre, tényekre
- jelen idejű történésekre, illetve
- a (közel) jövőben várható események megfigyelésére, dokumentálására.

VIII.

Összegzés

Befejezésül néhány olyan területet célszerű felvázolni, amelyek jelentősen befolyásolják a magánnyomozás, mint szakma jövőjét.

- A rendőrség és a magánnyomozói szakma kapcsolata

Első megközelítésben ez a kapcsolat jogilag rendezettnek tűnik. A rendőrség, mint hatóság a működési engedélyt – ha a feltételek megvannak – kiadja az „ügyfélnek” (ez érdemi tevékenység), s évente a formai dokumentumok meglétét ellenőrzi. (Ez abszolút időrabló, pénzpocsékoló, formális tevékenység.) Ma Magyarországon kb. ezer magánnyomozó működik, akik óriási szakmai, kriminológiai, kriminalisztikai tapasztalatokkal rendelkeznek. Komoly szakmai segítséget nyújthatnának a rendőrségnek; adott terület bűnügyi helyzetének megítéléséhez, bűnüldözési stratégia elkészítésében, de egy-egy különösen bonyolult életellenes vagy gazdasági bűnügy területén (különösen ha holtpontra kerül a nyomozás) nyomozási tervek, verziók kidolgozásában, illetve módosításában. A rendőrség – mint recipiens – ma erre alkalmatlan, képtelen paradigmaváltásra. A rendőri szervezet ma is egy múlt-századi katonai jellegű szervezet, szigorú alá-fölé rendeltségben, parancsok, utasítások mentén működik. Külső szakmai vagy tudományos szervezet érdemi észrevételeit, javaslatait a katonai szemléletű rendőri szervezet képtelen befogadni. Pedig könnyen belátható: a rendszeres szakmai konzultáció kölcsönös előnyökkel járhat.

E kapcsolatrendszernek van egy másik vetülete, ami jogi szabályozást is igényel. Ha igaz az a tétel, hogy a magánnyomozás társadalmilag hasznos tevékenység, akkor jogilag pontosan felsorolt nyilvántartásokba való betekintést szükséges engedélyezni a magánnyomozók részére. E „betekintési” jog szigorúan korlátozottan engedélyezett, s csak célhoz kötötten, konkrét ügyben lenne lehetséges az adatfelhasználás. (PI. eltűnési ügyekben, az eltűnt személyt jogerős bírói ítélet alapján szabadságvesztésre

ítélték-e? Az ügy egyéb részletei adatvédelmi okokból nem tartoznak a magánnyomozóra.)

- A már hivatkozott 2005. évi CXXXIII. törvény 38.§.(1). bek. e) pontja előírja a szakmai kamara részére – többek között – „megalkotja a magánnyomozói tevékenység etikai szabályait.” A magánnyomozói tevékenység etikai szabályait a mai napig nem foglalmazták meg. Pedig a (leendő) magánnyomozók, megbízók részére majdnem olyan fontos lenne, mint a tételes jogi szabályozás. (Az USA-ban és az NSZK-ban van magánnyomozói etikai szabályzat. Ezeket fel lehetne használni.)

Az eddigi elemzésekből – szinte egyértelműen – következik, hogy a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység egy törvényben történő szabályozása nem célszerű, a magánnyomozás, mint „kakukktojás” alapjaiban eltér a többi tevékenységtől. A személy- és vagyonvédelmi terület (már az elnevezés is erre utal) alapvetően védelmi jellegű, a személyek és javak elleni esetleges jogtalan támadások elhárítását szolgálja, míg a magánnyomozás kifejezetten aktív, offenzív típusú, információszerző, adat- illetve tényfeltáró tevékenység. Ha ezt a gondolatot következetesen végigvisszük, megállapíthatjuk: szakmai és jogi érvek az önálló törvény létrehozását indokolják. (Belgiumban és Szlovéniában önálló törvény szól a magánnyomozásról.) A magánnyomozásról szóló önálló törvény viszont külön társadalmi-, szakmai szervezet létrehozását már nem igényli. E tevékenység társadalmi státuszának elismeréséhez a Magyar Detektív Szövetség, a szakmai kamara megfelel, elegendő.

A XXI. század elején, Magyarországon a magánnyomozói szakma egyre inkább az üzleti hírszerzés – elhárítás irányában fordul. Az üzleti hírszerzés területén megnő a jelentősége az alábbi kérdéseknek:

- a konkurens üzleti cégek ellenőrzése, átvilágítása,
- a megrendelők, beszállítók feltérképezése, az üzletkötéshez szükséges információk, dokumentumok beszerzése,
- a szakmai érdekképviselésekbe való beépülés,
- informátorok alkalmazása,
- agyelszívás, munkaerő-átcsábítás.

Az üzleti elhárítás területén megnő a jelentősége az alábbi kérdéseknek:

- kintlévőség-kezelés, fedezetvizsgálat,
- a humán kockázatok feltárása, alkalmazottak átvilágítása, életmód-kutatása,
- az alkalmazottak biztonsági kiképzése,
- a fizikai védelem erősítése (mechanikai héjvédelem, kamerák, kapuk, beléptető rendszerek, stb. állandó fejlesztése),

- a munkafolyamatok felelősségi szintjének meghatározása,
- a feltárt kockázatok kezelését szolgáló ellenintézkedések hatékonyságának rendszeres vizsgálata.

E területek nagyon komoly adatvédelmi kérdéseket is felvetnek. A szakadatlan technikai fejlődés azonban szétfeszíti a jogi kereteket, amelynek következtében a törvényalkotóknak új megoldásokat kell az adatvédelem területén, törvényi szinten is kodifikálni.

Ez a jövő.

Felhasznált irodalom:

- Borai Ákos: A magánnyomozás, a személy- és vagyonvédelmi vállalkozói tevékenység átmeneti szabályozásának kérdései. Főiskolai Figyelő Plus 1995/1. 3-22.
- Kaló József: Magánnyomozás – vagyonvédelem. Belügyi Szemle 1995/7-8. 145-149.
- Sasvári Rudolf: Klasszikus magánnyomozástan. Alfa Communications Kft., Budapest 2000.
- Sasvári Rudolf: Üzleti hírszerzés. Agave könyvek, Budapest. 2006.
- Magánnyomozók Kézikönyve. SzVMSzK, Budapest, 2008.
- Az adatgyűjtés – magánnyomozói módszertani füzetek, SzVMSzK Budapesti Szervezete, 2011.